

Pr. Hristodoulos Bithas

Sfinți... lângă noi

Sinaxarele unor oameni obișnuiți

Traducere din limba greacă:
Cristian Spătărelu

Prolog

Întotdeauna m-a preocupat întrebarea de ce în Biserică ni se propovăduiește sfințenia îndeosebi a monahilor și preoților. Cei câțiva sfinți și sfinte care au fost căsătoriți¹ doar confirmă regula, fapt ce creează diverse întrebări². Oare cuvintele „oricine voiește să vină după Mine” se referă doar la cei care au îmbrăcat rasa sau au luat-o pe calea ascezei? Domnul ne cere să părăsim lumea sau să punem în practică „voia Tatălui Său din ceruri”? Oare chemarea cutremurătoare „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” nu se referă la cei care luptă în dificila viață de zi cu zi a lumii, precum acel cizmar din Alexandria pe care Dumnezeu i l-a descoperit Sfântului Antonie? Nu au nădejde la sfințenie cei ce luptă să-și păstreze virtuțile morale în condiții de muncă istovitoare și se chinuie să-și crească așa cum se cuvine copiii și să respecte făgăduințele din taina căsătoriei în ciuda atâtor ispite și greutăți? Adresarea

¹ Nu mă refer la cei care au mucenicit, ci la cei care au adormit întru Domnul în pace, luptându-se să împlinească faptele și voia lui Dumnezeu.

² Este caracteristic faptul că și în însemnata carte a părintelui Moise Aghioritul, *Sfinții căsătoriți ai Bisericii*, ca sfinți sunt menționați doar cei căsătoriți care sunt văduvi ori s-au învoit să se despartă pentru a deveni monahi sau asceți.

Apostolului Pavel către „cei sfințiți întru Hristos Iisus, chemați a fi sfinți” nu se referă la cei ce exercită în chip sfințit lucrările lor, de exemplu medicii, infirmierii, dascălii, terapeuții în boli psihice, asistenții sociali și desigur, preoții căsătoriți?

În fiecare duminică la Sfânta Liturghie auzim chemarea de participare la potirul comun prin cuvintele „Sfintele Sfinților”, și suntem chemați să ne apropiem sfințiți de Sfânta Împărtășanie pentru a pregusta Împărăția cerurilor. De douăzeci și opt de ori în Epistolele Sfinților Apostoli citim adjectivul „sfinți” atunci când se referă la obștea creștină. „Frați sfinți, pătași ai chemării cerești”³, suntem chemați să devenim toți, și nu adepți ai unei religii. Ortodoxia nu este doar o identitate culturală, am fost chemați să devenim sfinți, să devenim „după asemănarea” lui Dumnezeu.

Este bine că Biserica făptuiește și voiește să propovăduiască sfințenia celor desăvârșiți, încât să ridice standardele celor care s-au îndrăgostit nebunește de calea Domnului și au fost înlănțuiți de iubire. Însă realitatea arată că credinciosul mediu abordează aceste standarde ca pe ceva foarte îndepărtat și inaccesibil. El citește sinaxarele și discută despre viețile sfinților, aleargă la praznice și în pelerinaje dar, atunci când vine momentul să i se ceară să imite exemplul sfinților, răspunde de obicei: „Dar acesta a fost sfânt!”, sau „Acesta a fost ascet, monah, nu avea greutățile mele!”.

Atunci când ajungem să credem că sfințenia nu se referă la noi și uităm că pilda Cinei Împărăției n-a fost spusă de Hristos pentru a considera că cei ce trăiesc

³ Evrei 3, 1.

„lângă boi, pe ogor și sunt căsătoriți” sunt excluși din Împărăție, e ca și când ne-am autocondamna la înfrângere duhovnicească. Dimpotrivă, această pildă a fost spusă tocmai pentru a ne îndemna să credem că toți suntem chemați să devenim însoțitorii Lui în bucurie și mulțumire pentru ziua de astăzi, administratori ai bunătăților materiale care ne-au fost dăruite, recunoscători pentru talanții pe care i-am înmulțit cu harul Său, slăvind în fiecare clipă viața noastră, în ciuda necazurilor și ispitelor, mereu bucurându-ne, trăind neîncetat cu Cuvântul în minte și în suflet și mulțumind pentru orice ne-a fost îngăduit să trăim, bucurie sau întristare.

Chemarea în Împărăția cerurilor ni se adresează nouă, tuturor. În ciuda traumelor și eșecurilor noastre, Tatăl nostru cel mult-milostiv ne așteaptă pe toți în fiecare clipă să ne întoarcem în brațele Lui, să ne îmbrățișeze cu căldură, să ne pună inelul veseliei și să ne ofere vițelul cel gras încât viața noastră să devină sărbătoare. Singurul lucru pe care-l cere este să recunoaștem că ne-am aflat într-o țară îndepărtată și ne-am hrănit cu roșcove, și să hotărâm a lupta împotriva celor trei mari ispite pe care ni le-a arătat El: (orice) purtare semeață față de semenul nostru, înrobirea la cele materiale și rătăcirea în soluții magice rapide pentru rezolvarea marilor probleme ale vieții, care-i conduc pe oameni la mediumuri, astrologi, erezii, dar și la rătăcirii religioase.

Această carte conține întâmplări ale oamenilor obișnuiți care se străduiesc să se sfințească și să ofere sinele lor sfințit lui Dumnezeu. Aceștia se schimbă

și împreună cu ei se schimbă și mulți alții - cei care au intenție sinceră -, fiindcă exemplul fiecăruia dintre noi influențează direct sau indirect pe mulți oameni, și în primul rând familia noastră, prieteni și cunoscuți. Trăsătura comună a acestora este că la un anumit moment din viața lor durerea le-a zdruncinat din temelii ființa, au cunoscut eșecuri, deșertăciuni și abuzuri și au căutat să-și potolească setea cu „apă curgătoare spre viața veșnică”.

Toate povestirile se bazează pe întâmplări reale pe care le-am auzit la spovedanie, dar desigur am schimbat numele și amănuntele. Sunt întâmplări ale sfinților de lângă noi, care sunt necunoscuți multora, dar sfințiți în ochii lui Dumnezeu. Ne dorim să continue așa, până la sfârșit, fiindcă din păcate cunoaștem mulți oameni care au trăit iubirea Lui iar după aceea au fost târați în mocirlă, s-au rătăcit și s-au dedat păcatelor.

Poate că unii, necrezând în pocăință, le vor citi și le vor considera povestiri plăsmuite pentru naivi, dar ele sunt întâmplări adevărate, dintre cele care se vor scrie atâta timp cât oamenii vor lupta să pună în practică îndemnul „un lucru trebuie”, după cum ne-a poruncit Hristos.

Această carte este un mic sinaxar de sfințenie al celor care constituie adevăratul popor al lui Dumnezeu, trupul lui Hristos, mlădițele Viei într-o lume care uită că a fost creată pentru a iubi și a se bucura de darurile Lui, slăvindu-L precum îngerii.

Fiti sfinți, pentru că Eu sunt Sfânt (I Petru 1, 16).

Uit și mă bucur, îmi amintesc și plâng

L-am cunoscut pe părintele Cosma cu prilejul unei călătorii într-o frumoasă insulă din arhipelagul Dodecanez. Prietenul din copilărie care m-a găzduit mi-a propus ca în a treia zi de vacanță să-l vizităm în satul apropiat pe acest preot bătrân, care este „un adevărat om a lui Dumnezeu, merită să-l cunoști!”.

Ne-a primit într-o curte frumos pavată cu pietre, sub bolta de vie încărcată cu struguri copti. Ținându-se bine pe picioare la cei șaptezeci și opt de ani ai săi, părintele Cosma se așezase împreună cu soția lui, în urmă cu vreo douăzeci de ani, în locul ei de baștină, unde slujea acum ca paroh. El se trăgea dintr-un sat de lângă Giannena, dar preoteasa avea multe ogoare roditoare în insulă și astfel, când s-au întors din Germania, au preferat să rămână aici. Voia să se îndeletnicească în timpul liber cu lucrările agricole care-i aminteau de anii lipsiți de griji ai copilăriei, însă curând s-a făcut cunoscut pe insulă ca model de paroh de provincie. „A adunat lumea”, după cum spuneau localnicii, și a desfășurat multe activități parohiale. Însă ceea ce-l emoționase mult pe prietenul meu a fost atitudinea părintelui atunci când pe insulă au început să sosească oameni aflați în nevoi din Siria.

Auzisem de părintele Stratis⁴ din Lesbos și de marea strădanie pe care o făcuse prin societatea „Angalia” („Îmbrățișarea”), dar despre părintele Cosma nu știam nimic. Sufletul lui sensibil nu suporta să-i vadă pe toți acești oameni chinuiți, pe care răutatea acestei lumi îi dezrădăcinase din locurile lor, și aproape imediat, independent de acțiunile guvernului și ale diferitelor organizații umanitare, i-a îndemnat pe enoriașii lui să-i ajute. Cei mai mulți dintre ei provenind din Asia Mică, își aminteau de la părinții și bunicii lor ce înseamnă emigrarea forțată și au răspuns imediat la chemarea preotului lor oferind haine, alimente și elemente de prim ajutor sărmanilor refugiați. Pentru o perioadă, până când au fost pregătite așezămintele necesare, a deschis centrul duhovnicesc al bisericii, unde el însuși a găzduit și s-a îngrijit de mulți dintre aceștia.

Într-un timp scurt țărmurile noastre s-au umplut de suflete istovite. Sub soarele arzător oameni în vârstă, măcinați de chinuri, oameni bolnavi, familii cu copii mici, s-au revărsat pe insulă cu unica dorință de a merge spre Pireu și după aceea spre Europa Occidentală. Locurile s-au umplut de rufe întinse și gunoaie, tristețe, furie și deznădejde. Încărcați cu apă de la supermarket, se așezau unde găseau umbră și toată ziua și noaptea soseau alții și alții. Nu vreau să repet, știți cum este, ați văzut aceste lucruri la televizor și le-ați citit.

⁴ E vorba de veșnic-pomenitul părinte Stratis Dimos din Kerami Kallonis. În anul 2009 a înființat organizația filantropică „Angalia”, care dispunea de aproximativ șaiszeci de tone de alimente, oferite de locuitorii insulei, și a ajutat în jur de 10.000 de emigranți și refugiați. A adormit întru Domnul la 2 septembrie 2015.

Părintele Cosma n-a încetat strădania lui nici chiar când s-au organizat centrele de ospitalitate și au ajuns aici organizațiile neguvernamentale. Atunci când unele țări din Europa au început să-și închidă granițele, pe insulă au început dezacordurile privitoare la unde va conduce în cele din urmă această situație. Frica și furia locuitorilor au crescut și unii au început să se certe între ei, însă părintele, prin predicile sale a reușit să liniștească spiritele, cel puțin în regiunea lui.

— Vezi, dragul meu, a zis cu patimă preotul cel cărunt, printre acești oameni buni care au venit pe insulă să ajute, există și câteva capete înfierbântate care vorbesc cu agresivitate despre locuitori, fără să-i intereseze cum s-a schimbat viața lor de la o zi la alta și cum i-a sufocat nesiguranța. Ce să-ți fac dacă ai venit să-i ajuți pe refugiați, dar îi înjuri pe oamenii care se îngrijorează pentru viitorul copiilor lor și care, până să vii tu, au dat cu adevărat tot ce au putut ca să-i ajute! Ca să nu mai spun că tu o să te întorci în liniștea ta în vreun oraș mare, nepăsându-ți de ce se întâmplă aici. Nu iubești cu adevărat atunci când faci deosebiri, când gândești și funcționezi după criterii ideologice, fie că aparții vreunui partid, fie că spui că ești religios.

„Extremele sunt de la diavol”, după cum spunea Sfântul Vasile cel Mare, se mănâncă una pe alta. Astfel, pe de altă parte i-am avut și pe cei din extrema cealaltă, care spuneau că această nenorocire este un plan organizat de a cuceri Ortodoxia și Grecia. Au închis ochii și urechile la realitate și vedeau doar ceea ce voiau. Erau nepăsători de măcelul care se întâmpla atunci în Siria, de crimele cumplite ale ISIS, de situația

crudă din Irak, Afganistan, Somalia și Libia sau oriunde în altă parte se amestecă statele puternice și le fac pe toate pulbere.

Aceasta este soarta acestei lumi fiindcă, după cum spune Hristos, oamenii au preferat întunericul în defavoarea Luminii. Războaiele și sărăcia dau naștere refugiaților și noi trăim în aceste locuri sublime, care însă sunt marginea Europei. Poate că nu ne place că în ținuturile noastre se adună suflete deznădăjduite și este cu adevărat primejdios pentru viitor, dar fiecare din aceștia în parte este un chip al lui Dumnezeu. Cei ce afirmăm că suntem creștini trebuie să ne măsurăm cu realitatea. Știți zicala care spune: „Pe străini să-i găzduiești, pentru ca Dumnezeu să nu-ți devină străin”? De vreme ce Dumnezeu a îngăduit să se afle aici, până când vor pleca, dacă vor pleca, desigur, trebuie să-i vedem ca pe chipuri ale lui Dumnezeu, chiar dacă sunt musulmani.

— Părintele și preoteasa știu ce înseamnă să fii refugiat, mi-a explicat prietenul meu. Vreme de mulți ani au fost emigranți în Germania.

— Și noi de un război am fugit, sau mai bine-zis de două războaie, căci a fost și cumplitul război civil. Marea sărăcie ne-a izgonit după câțiva ani, a zis preoteasa.

— Am luat drumul străinătății în deceniul anilor '60, pentru a supraviețui, a spus părintele Cosma. Satele noastre s-au golit, au rămas orfane, oamenii și-au luat picioarele la spinare și au aruncat cu pietre în urmă. Aveam poftă de muncă și de viață, dar iată cum am ajuns acum! Oamenii s-au stricat de la bani. În anii aceia, după război, dacă aveam o farfurie cu mâncare

spuneam slavă Domnului! Când ne-am întors după treizeci de ani, i-am văzut pe mulți cârtind că nu le ajung banii și au tocat salariile, creditele și subvențiile.

Atitudinea și spusele lui m-au emoționat și de aceea, când ne-au propus să rămânem la masă, am primit cu multă bucurie. Am mâncat și apoi ne-am așezat la o cafea în curte, sub vița de vie. Atunci l-am rugat să ne povestească istoria vieții lui.

La începutul anilor '60 a emigrat în Germania de Vest, fiindcă familia lui nu putea supraviețui, și prin urmare, fiind copilul cel mai mare, și-a asumat responsabilitatea. În satul lor se confruntau cu marea „sărăcie blestemată” – după cum spunea tatăl lui –, fiu de agricultor, care nu știa să facă nimic altceva. Ogoarele părinților lui erau puține⁵ și avea și două surori de măritat pe care trebuia să le ajute cu zestrea, fiindcă așa stăteau pe atunci lucrurile. Cei mai mulți tineri se refugiau în străinătate sau în marile orașe pentru a supraviețui și a trimite bani familiilor. Impasul a venit atunci când unii consăteni care plecaseră în Germania⁶

⁵ În anul 1961, 60% din populație se ocupa cu agricultura, dar 85% dintre agricultori dețineau pământ cultivabil mai puțin de 50 de hectare, iar cei care aveau doar zece hectare ajungeau la 37%. Media hectarelor de pământ agricol deținute de un agricultor din Tesalia era de 8, 28, în Macedonia 6,01, iar în restul Greciei 4, 64. Astfel, 90% din imigranți erau mici agricultori care nu aveau nicio altă specializare și proveneau din regiuni agricole sau muntoase sărace ale țării.

⁶ Mii de greci au ajuns în Germania după luna martie a anului 1960, când a fost semnată convenția eleno-germană „Situația muncitorilor greci în Germania”, care dădea drept legal de muncă grecilor săraci și asigura mână ieftină de lucru industriei în curs de dezvoltare. În anul 1955 fusese semnată convenția cu Italia, în 1960 cu Spania, în 1961 cu Turcia, în 1963 cu Marocul,

au scris în scrisorile lor că începuseră să adune bani. Desigur, amintirea Ocupației era încă vie. Germanii arseseră Mousiotitsa, satul vecin, și executaseră 143 de oameni. A chibzuit și iar a chibzuit, și în cele din urmă, cu inima strânsă, a luat și el marea hotărâre. Ce să facă dacă nu avea altă alegere! Va merge să muncească în Germania.

După distrugerea provocată de război, Germania de Vest se dezvoltă rapid prin capitalul aliaților, atât de mult încât devenise a doua cea mai mare economie din Europa în perioada 1958-1966. Domeniul construcțiilor era dezvoltat și întreprinderile plăteau bine pentru nivelul Greciei, ofereau asistență medical-farmaceutică și asigurări sociale. Salariile inițiale erau mici pentru localnici, dar mari pentru emigranți, și de aceea muncitorii, în primii ani, au trebuit să rămână mulți împreună, pentru a face economii. Nu se putea altfel, dacă voiau să strângă bani. Această speranță i-a făcut să nu țină cont nici de volumul mare de muncă, nici de condițiile de trai. Singurul lucru pe care-l doreau era să-și asigure un viitor mai bun.

Pentru ca cineva să fie angajat trebuia ca mai întâi să treacă de examenele medicale organizate de „Biroul pentru Emigrație”⁷ din strada Ioanninon din Salonic.

în 1964 cu Portugalia, iar în 1965 cu Tunisia. Majoritatea zdrobitoare a muncitorilor lucrau în industria grea, în construcții, în industria de automobile și în industria minieră. În perioada 1961-1973 numărul străinilor a ajuns la 4 milioane.

⁷ Societățile germane cereau muncitori tineri și sănătoși, pentru a lucra în industria grea și în mine. Prin semnarea convenției, la Atena și Salonic s-au deschis birourile comisiilor germane, care aprobau angajarea muncitorilor greci.

Cosma și-a vândut o capră ca să aibă bani să meargă la Salonic, și într-o dimineață s-a aflat la o coadă mare, între bărbați de diverse vârste, îmbrăcat doar în chiloți și maiou. Medicii îi examinau chiar și la dinți – ca și când ar fi fost catări, se gândea – și după aceea le-au făcut radiografii, ca nu cumva să aibă tuberculoză, care secera multe vieți în anii aceia.

În ziua următoare ieșeau rezultatele și cine nu avea o sănătate bună era respins. La anunțul făcut mulți izbucneau în lacrimi, fiindcă visul li se spulbera înainte de a începe. Unii apelau până și la parlamentari, pentru a-i ajuta să treacă de comisie, atât de mare era nevoie de muncă. Mulți își vindeau animalele pentru a-i mitui pe unii comisari ca să-i ajute să treacă, chiar dacă aveau probleme⁸.

Pe când aștepta, Cosma s-a descurajat înainte de vreme și se ruga să-i găsească ceva, să nu plece în pribegie, dar a depășit repede asta când a semnat contractul individual de muncă, care-l făcea oficial capabil să muncească în țara străină timp de un an. Dosarul lui avea numărul 8, care însemna, după cum a aflat, că mergea la societatea BMW – prima oară auzea despre ea – din Munchen, ca muncitor necalificat. I-au spus că dacă o să fie corect la muncă i se va reînnoi contractul și i se va mări salariul. În plus, pe viitor va putea face invitație unui membru al familiei sale, sau chiar să aleagă alt loc de muncă sau oraș. Însă dacă nu avea să fie în regulă în ceea ce privește îndatoririle lui, și-ar fi pierdut dreptul de muncă în Germania.

⁸ Știm că unii foloseau pașapoartele, radiografiile și examenele medicale ale altora. S-au găsit chiar și escroci care spuneau că au medicamente care curăță sângele!